

ГОЛОДОМОР 1932–1933 рр. В УКРАЇНІ

**Вивчення теми “Голодомор 1932–1933 рр. в Україні”
на уроках суспільно-гуманітарного циклу**

**ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН**

УДК 371.32
ББК 74.26
Г61

Г61 Голодомор 1932-1933 рр. в Україні. Вивчення теми “Голодомор 1932–1933 рр. в Україні” на уроках суспільно-гуманітарного циклу в ЗНЗ, ПТНЗ та ВУЗах I-II рівня акредитації / М.В. Жадан. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2023. — 112 с.

ISBN 978-966-10-7360-8

До посібника подано методичні розробки уроків з української мови, літератури та історії України, а також добірка поезій про голодомор в Україні 1932–1933 рр.

Даний матеріал допоможе вчителям та вихователям поглибити знання учнів, розкрити трагізм людського життя нашої держави в період голодомору.

УДК 371.32
ББК 74.26

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути використана
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Зміст

I. Поезії.....	5
1. Анатолій Шкуліпа	
З поеми “Голодовка”	5
2. Микола Московка	
Чим яскравіш Кремля світили зорі... ..	6
Відлітали душі	7
3. Володимир Сапон	
Прости нас, пам’яте	7
Гості з тридцять третього	8
4. Олександр Забарний	
Монолог тридцять третього	9
Кропива	9
5. Яр Славутич	
1933	10
6. Дмитро Білоус	
Ти кажеш, не було голодомору?.....	12
7. Дмитро Головка	
У той рік занімали зозулі.....	13
8. Віктор Мельник	
1933. Травень.....	14
9. Тамара Коломієць	
Весільна балада 1933 р.	14
10. Ганна Агранова	
Голодомор	15
Журба мами.....	17
11. Василь Юхимович	
Тридцять третій.....	18
12. Антоніна Листопад.	
Плач Ісуса	22
Біла молитва братика	22
Вічний монолог	23
Гайдамацький син	24
Андріяшівка	24
Ваня	25
Є страсті Господні.....	25
Пече диявольське відлуння.....	26
Парастас 33	26

О далєбі небесні скрижали!	27
Остання коліскова.....	28
13. Павло Ткачук	
Голодна коляда	28
Слово з того світу.....	29
Лиха година 1933-го	30
14. Олена Ключєва	
Смертоносні роки.....	31
15. Олександр Однороманенко	
Тридцять другий-третій.....	32
16. Микола Руденко	
Хрест.....	33

II. Розробки виховних уроків з теми “Голодомор в Україні 1932-1933 рр.”

1. “Щастя дитини — єдине дійсне щастя на землі”
(Я. Чепіга). Удосконалення мовних навичок учнів51
2. “Безпам’ятство перед мертвими — гріх живих”
(О. Гончар). Удосконалення вмінь діалогічного мовлення.....55
3. І мільйонам, утративши лік, воскрес, наче вилитий з воску, тридцять третій розпроклятий рік61

III. Розробка тематичних уроків з української літератури по темі “Голодомор в Україні 1932-1933 рр.”

1. “І стар і молод пережили голод”
(народна мудрість). Тема голодомору 1932–1933 рр. в Україні в усній народній творчості.68
2. “Візьми свій хрест. На ньому я розп’ятий — твого народу славне майбуття” (М. Руденко).
Поема “Хрест”. Урок позакласного читання.....76
3. “О рік тридцять другий, страшний тридцять третій!
Ваш чорний почет не забудеться нам”85
4. Наші душі вкраїнські жили і живуть.
Наші душі вкраїнські ніколи не вмруть!
Голодомор в Україні 1933-го94

Поезії

Анатолій ШКУЛПА

З ПОЕМИ “ГОЛОДОВКА”

Порадіти б життю...
Хоч не пухнемо вже, слава Богу...
Зажили! — мов ніхто й не сидів за пучок колосків.
Свині хлібом об’їлись...
Одначе, аж ген за дорогу
Досі стогне земля голосами моїх земляків.
Аж трава пригинається, наче її в цю хвилину
Видиратимуть пальцями жадібно — до корінця.
І жуватимуть наспіх, жовтаву ковтаючи слину,
Майже оскаженівши в чеканні страшного кінця.
Хлібороби нещасні... Якби ж хоч було не вродило...
Чи засуха злизала, чи градом усе потовкло...
Урожайілись ниви до обріїв золотокрило.
Звідкіля ж голодовку пустили терзати село?
За які це гріхи? За провину яку чорноробську?
За чію революцію гнули у полі горби?..
Позліталося враз вороння на погибель холопську,
І підступна іржа підточила державні герби.
Похитнулася віра... Де білі були, де червоні?
Розкуркулили душі, без хліба лишивши дітей.
Вимирали, як мухи, в нового життя на осонні,
На віки захлинувшись кров’ю тиранських ідей.
Пам’ять ние пухлиною в мозку.
І, мільйонам утративши лік,
Воскреса, наче вилитий з воску,
Тридцять третій
Розпроклятий

Рік.
Не у кітелі і не в шкірянці
Постає — тільки шкіра й кістки...
Блідне сонце в парадному глянці,
Як із безвісті йдуть мертвяки.
І простягають руки благально,
І кусають холодні вуста...
І злітає над ними печально:
— Тридцять три —
Як розп'яття Христа.

Микола МОСКОВКА

* * *

Чим яскравіш Кремля світили зорі,
Чим дужче вождь про щастя дув у вуса,
Народ Вкраїни від голодомору
Мільйонами в землі перевернувся.
Вовками вила ніч самотньо тугу,
Холонули обледенілі дзбани.
А Голод взяв найвищу ноту фуґи,
Заклацав дико іклами-зубами.
Стріляло в печах осені бадилля,
І зорями кипіла ніч над нами.
Під музику скімливу божевілья
Варились діти в селах чавунами.
Вовки із сумом вили в глухомані,
Жалілися на долю свою вовчу...
Була віки Вкраїна у омані...
А вже про людодїство я помовчу.
Знов виє вовк, аж поки має сили,
В овечій шкурі пнеться у солісти...
Ніяк пїтьмі вогню не пересилить,
Хоч кожний день міняється за змістом.

ВІДЛІТАЛИ ДУШІ...

Вогонь танцює, наче сатана,
І пугачем кричить з пустої печі.
Голодна смерть припала до вікна,
Регоче, задивившись на малечу.
Палає хмиз...
Востаннє обнялись...
І гріє мати піч, немов для гніту...
І сльози божевільні полились...
Не зна, куди дітей своїх подіти.
Пішла б сама у тундру чи тайгу,
Злетіла в небо від морозів синє...
Але закрила в комині каглу,
Замкнула хату в сивім голосінні.
Вдивлялась у димар свій з край села.
Із нього душі відлітали в ирій.
Блищали мокрі очі з-під чола,
Здригалися уста в усмішці щирій.

Володимир САПОН

ПРОСТИ НАС, ПАМ'ЯТЕ...

“Мазаєвого кладовища, де поховано більше 300 покійників, жертв голоду-33, вже немає. На ньому стоїть колгоспний корівник”.
(Із листа краєзнавця Я. Гуцола із села Вільшана Ічнянського району)

Хати і душі спорожнілі...
Ніхто не прийде, не спита,
Чом півсела в одній могилі
І ні горбочка, ні хреста?
Лише стоїть колгоспна ферма
На тій могилі, в бур'янах.
Хотіли, щоб і пам'ять вмерла,
Щоб спопеліла на вітрах.
Вітрах байдужості, зневаги,
Брехні... Але через роки

Здіймає пам'ять тихі стяги —
Сумні хрещаті рушники.
...Не оніміють душі наші,
Нові освятяться хрести.
І прийде хтось сюди і скаже:
“Прости нас, пам'яте, прости!..”

ГОСТІ З ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЬОГО

Спасіння не чекали вже й від Бога.
Прости нас, Боже, але ж так було...
До ветхого містечка степового
Сповзалось вмираюче село.
Не в двері й вікна, наглухо закриті,
Не в чорну шпарку замкнутих воріт,
А в небеса, примарами повиті,
Вдивлявся крізь відчай страхосудний світ.
Хто і кого із свічкою край шляху
Відшукував у мороці всю ніч?
Хто і кому в липких обіймах жаху,
Зронивши свічку, біль стирав із віч?
І капав жовтий віск на сірі лица.
Стелився туман беззвучних голосінь.
В потьмареній свідомості сплелися
В одну — розп'яття і безумства тінь.
І снівся син ще не померлій жінці,
Висвічувала чистий лик імла.
Зайнявся ранок...
По слизькій бруківці
Котився повіз для гостей з села,
Їх звозили до ям і до лікарні,
І хтось хрестивсь край замкнутих воріт...
Спливало сонце в небеса примарні,
Вогнем заливши божевільний світ.

Кінець безкоштовного уривку.
Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію
КНИГИ.